

V únoru letošního roku představila česká operní pěvkyně Magdalena Kožená nadační fond na podporu základních uměleckých škol. Upozornila tím na existenci českého fenoménu, kterým je systém uměleckého vzdělávání v naší zemi. Vyrostli jsme v něm, je pro nás samozřejmý, nevnímáme ZUŠky, jak se zkráceně základním uměleckým školám říká, jako něco výjimečného. Ve světě ale tento systém nemá obdoby a snad i díky němu platí rčení Co Čech, to muzikant.

Umělecké vzdělávání má v českých zemích dlouholetou tradici, počátky hudebního vzdělávání sahají až do 17. století. Působením vynikajících kantorů v 18. století a vznikem městských hudebních škol ve století devatenáctém byla založena tradice organizovaného hudebního vzdělávání v českých zemích. Počet hudebních škol se v době první republiky dále rozšiřoval a tehdy byl nad těmito školami stanoven i odborný dohled školní inspekce. Po druhé světové válce byl zaveden jednotný typ základních hudebních škol. V šedesátých letech 20. století se tyto školy transformovaly na lidové školy umění, ve kterých postupně vznikaly další obory: taneční, výtvarné a literárně-dramatické. V době normalizace statut lidových škol poklesl, byly považovány za zájmovou činnost. Teprve novelizace školského zákona po roce 1989 vrátila lidovým školám umění jejich původní statut školy a dala jim i dnešní název –

ČESKÝ UNIKÁT - ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLY

Text **Martina Kobzová**
Foto **Pavel Radosta,**
C.E.M.A., Petra Hajská
a **Zuzana Panská**

základní umělecká škola. ZUŠky jsou dnes na stejné úrovni jako základní školy s tím rozdílem, že docházka není povinná, nýbrž dobrovolná. Řídí se závaznými vzdělávacími plány a osnovami Ministerstva školství, děti mají žákovské knížky, na konci pololetí dostávají vysvědčení. Na rozdíl od různých zájmových kroužků musejí pedagogové splňovat vysokou odbornou způsobilost, minimálně absolutorium konzervatoře, čímž je zajištěna vysoká profesionalita výuky.

ZUŠky svojí širokou základnou vychovávají amatérské hudebníky, ale připravují i profesionální umělce na další studium. Jsou často první a nejdůležitější institucí, kde získávají nadané děti možnost kvalitně rozvíjet svůj talent a připravit se na profesionální kariéru. Jsou nezbytným prvním článkem třístupňové vzdělávací soustavy, která pokračuje konzervatoří a vysokými uměleckými školami. Právě provázanost systému, profesionalita a hustá síť ZUŠek činí z uměleckého vzdělávání systém, který obdivuje celý svět. Pro představu v České republice v současné době funguje 488 základních uměleckých škol, ve kterých studuje 247 tisíc žáků. Nabízejí čtyři základní obory, největší podíl tvoří obor hudební, ten navštěvuje přibližně šedesát pět procent dětí. Výtvarnému oboru se věnuje dvacet procent dětí, jedenáct procent navštěvuje taneční obor a nejméně, čtyři procenta připadají na literárně-dramatický obor.

Všichni jsme začínali v ZUŠkách

Když zapátráte ve svém okolí, možná budete překvapeni, kolik známých navštěvovalo ZUŠku. Hudebku, výtvarku, dramaťák... někdo krátce, jiného provázal obor celou školní docházkou. Na základních uměleckých školách získala základy také většina našich předních českých umělců.

„Sama jsem v ZUŠce, tehdy v brněnské lidušce začínala, chodila jsem na klavír,“ vzpomíná i mezzosopranistka Magdalena Kožená. „Svou paní učitelku jsem měla velice ráda a na tom, co jsem se naučila, jsem mohla ještě dlouho dobu stavět. Základní umělecké školy tvoří kořeny naší kulturnosti, naší lásky k umění. Ve světovém měřítku jsou zcela unikátní, proto je třeba je hýčkat, rozvíjet, podporovat a chránit. Odhalují talenty, ale současně také vychovávají publikum, amatéry. Tím nemyslím amatéry ve smyslu neodborníků, nešiků, ale od slova amare, což znamená milovat – milovníky umění a kultivované diváky a posluchače,“ vysvětluje pěvkyně své pohnutky k založení nadačního fondu.

Nadační fond Magdaleny Kožené

Myšlenka založit nadační fond zrála v hlavě světově uznávané umělkyně delší dobu, k tomuto rozhodnutí přispěla i možnost mezinárodního srovnání a jistě i pohled trojnásobné maminky. „Magdalena je nejen vynikající umělkyně, ale především vnímavou osobností. Její nadační projekt velmi přesně cílí do oblasti vzdělávání, která si zaslouží plnou pozornost celé společnosti, a jsem rád, že fond bude podporovat nejen talentované děti, ale rovněž oceňovat pedagogy za mimořádné výkony. Práce učitelů v ZUŠ je totiž přehlížena a neviditelná,“ pochvaluje si nadační ideu i generální ředitel České filharmonie David Mareček, který je spolupatronem projektu. Práci nadačního fondu slavnostně odstartoval únorový galakonzert v pražském Rudolfinu. Komponovaný pořad Magdaleny Kožené v režii Ondřeje Havelky uváděl Marek Eben, všichni umělci se vzdali honoráře a vybrané peníze putovali na podporu ZUŠ. Podobný koncert by umělkyně chtěla uspořádat

každý rok. Další chystanou akcí bude celostátní happening Open ZUŠka, takový den všech ZUŠek, které vyjdou se svými nejlepšími hudebními, tanečními či divadelními vystoupeními a výstavami do veřejného prostoru. Plánován je předběžně na květen či červen příštího roku a ředitelé ZUŠek jsou myšlenkou nadšeni.

Mnohem víc než jen výuka

Nesmíme opomenout, v čem jsou ZUŠky přínosné a nepostradatelné v obecném aspektu života dětí. V době pasivní elektronické zábavy jim stále nabízejí alternativu atraktivního a smysluplného trávení volného času, jsou prevencí patologického chování dětí. Rozvíjejí jejich osobnost, vedou je k zodpovědnosti za sebe samotné, trpělivosti, kromě uměleckých dovedností se děti učí prezentovat na veřejnosti, zvládat trému, přirozenou a nenásilnou cestou se učí společenskému chování. „Děti

políbené múzou, jsou naplněné emocemi, jsou citlivé, empatické, mají bližší vztah ke kamarádům, ke zvířatům, ale například i k seniorům, pro které připravujeme vystoupení,“ popisuje své zkušenosti Eva Znojemská, dlouholetá ředitelka ZUŠ Jaroslava Kvapila, vyhlášené umělecké školy na jižní Moravě, kterou již v roce 1882 založil sám

Leoš Janáček. Poukazuje i na pevná pouta mezi žáky a učiteli, která hrají v každodenním životě dětí velkou roli i za hranicemi výuky. „Učitel je tu i v roli psychologa, tráví s žáčkem individuálně hodinu či dvě týdně, případně s malým kolektivem, s některými dětmi i několik let, není výjimkou docházka jedenáct či dvanáct let. Prožíváme s nimi

▲ Brněnská ZUŠ Jaroslava Kvapila se může pochlubit mimo jiné i výukou hry na varhany.

◀ Magdalena Kožená osobně podporuje základní umělecké školy. Činnost nadačního fondu, který založila, odstartoval slavnostní galakonzert v Rudolfinu (foto vlevo).

dospívání. “Není divu, že se mezi učitelem a žákem často vytváří velmi silný vztah. Pro některé děti je individuální pozornost pedagoga exkluzivita, které si váží a které se jim nedostává ani v rodině. „Jsem často se studenty v kontaktu i po absolutoriu, informuji mě, jak se jim daří, přivedou mi ukázat své děti, učím už další generaci svých studentů. Opravdu mě těší, že se vracejí a že v jejich životech ZUŠka zanechala tu nejlepší stopu. Jen malé procento má možnost a dispozice věnovat se svému oboru profesionálně, ale koníčkem zůstává na celý život a dokáže ho kvalitně obohatit. Co mě mrzí, jsou případy a nejsou ojedinělé, kdy se děti musejí s aktivitou v ZUŠce rozloučit kvůli partnerským neshodám rodičů, rozvodům, stěhování. To nám dost

Ředitelka ZUŠ Jaroslava Kvapila v Brně Eva Znojemská při výuce a na kresbě, která prozrazuje, že škola má i výtvarný obor.

▲ ▼ Individuální výuka jednotlivých nástrojů a jejich uplatnění v orchestrech při slavnostních koncertech.

komplikuje výuku a bývá to pro děti bolestné,“ posteskuje si Eva Znojemská.

Pozornost ZUŠkám je určitě na místě. Zaslouží si podporu, respekt i společenskou prestiž. Važme si uměleckého podhoubí, které nám vytváří - nám, našim dětem, vnukům. Finanční i teritoriální dostupnosti, i slušné úrovně – skutečně to není samozřejmost. Buďme hrdí, že jako národ vynikáme právě uměleckým zázemím a že čeští umělci mají ve světě výborné renomé. ■